

Кульчицкий Я.В. Институциональные основы экологизации экономических систем в условиях усиления глобализации

Раскрыты институциональные основы экологизации современных экономических систем из позиций постиндустриальной парадигмы и экономической компаративистики в условиях усиления глобализации. Выявлено содержание экологической парадигмы экономической теории и обоснована необходимость выделения социально-экологических отношений в системе экономических отношений общества. Проанализирована концепция устойчивого развития и особенности эколого-экономических инструментов в развитых странах.

Ключевые слова: экономические системы, институциональные основы экологизации экономических систем, постиндустриальная парадигма, экологическая парадигма экономической теории, постиндустриальное (информационное) общество, глобализация, экономическая компаративистика, устойчивое развитие, экологизация экономических систем.

Kul'chyts'kyj Ya.V. Institutional bases of the ecologization of economic systems in the conditions of strengthening of globalization

Institutional bases are explored of the ecologization of modern economic systems from positions of post-industrial paradigm and comparisons of economic systems in the conditions of strengthening of globalization. The maintenance is exposed of ecological paradigm of economics and substantiate necessity of selection of social-ecological relations in the system of economic relations of society. Conception is analysed of steady development and feature of ecological-economic instruments in the developed countries.

Keywords: economic systems, Institutional bases of the ecologization of modern economic systems, post-industrial paradigm, ecological paradigm of economic theory, informative (post-industrial) society, globalization, comparisons of economic systems, steady development, ecologization of economic systems.

УДК 338.2 Проф. С.Д. Лучик, д-р екон. наук; доц. В.С. Лучик, д-р екон. наук – Подільський державний аграрно-технічний університет

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Історичний досвід регіонального розвитку доводить, що повністю позбутися регіональної диференціації з одночасним динамічним економічним зростанням практично неможливо. Подолання диспропорцій в економічному і соціальному розвитку регіонів можливо вирішувати переважно за рахунок стимулювання використання внутрішніх ресурсів самих регіонів. При цьому важливо збалансувати мету зменшення диспропорцій із зусиллями, які докладаються для підтримки динамічного економічного зростання.

Ключові слова: політика регіонального розвитку, проблемні регіони, досвід реалізації регіональної політики, диференціація соціально-економічного розвитку.

Постановка проблеми. Зміни в регіональній політиці нашої держави для поліпшення ситуації вимагають активного вивчення світового досвіду та інтенсивного діалогу з актуальних проблем регіонального розвитку на міжнародному рівні. На світовому рівні концепції політики регіонального розвитку за останні 20 років змінили акцент на "регіон" як на активний елемент процесу розвитку, на відміну від концепції регіону виключно як одержувача державної допомоги. У цьому плані для України корисним може бути досвід реалізації політики регіонального розвитку, насамперед, у країнах Західної Європи, насамперед, членів ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні концепції розвитку регіонів спираються на науково-теоретичні положення вчених А. Вебера, Т. Паландера, І.Г. фон Тюнена та ін. Теоретико-методологічні засади стосовно регіонального розвитку і формування регіональної політики сформулювали і розвинули Б.І. Адамов, Е.Б. Алаєв, В.І. Арженовський, П.П. Борщевський З.С. Варналій, В.М. Василенко, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, А.Г. Гранберг, Я.А. Жаліло, І.В. Запоточний, С.П. Сосько, С.О. Суспіцин, В.В. Третяк, В. Федюк, Л.Г. Чернюк, М.Г. Чумаченко та ін. Незважаючи на таку велику кількість наукових робіт і достатній період часу існування України як самостійної держави, залишаються невизначеними можливості для адаптації закордонного досвіду реалізації політики регіонального розвитку.

Постановка цілей. Метою дослідження є систематизація зарубіжного досвіду забезпечення політики регіонального розвитку на основі виділення груп проблемних регіонів, що дасть змогу вирішити завдання наповнення її інституціональної складової.

Виклад основного матеріалу дослідження. На рубежі століть ЄС перетворився, по-суті, в "Європу регіонів", "Союз регіонів", в якому розробляється і активно проводиться конструктивна регіональна політика. Вона здійснюється шляхом скорочення розриву в рівнях розвитку між окремими територіями, аграрної інтеграції, регулювання підприємницької діяльності тощо. Так, зменшення розриву між різними регіонами спільноти та ліквідація відставання в розвитку найменш розвинутих регіонів були однією з проголошених цілей Римського договору 1957 р. [1].

Із часу підписання Римського договору ЄС прагне скоротити регіональну нерівність. Ця мета, підтверджена в Договорі про утворення Європейського Союзу, підписаному в Маастрихті в 1991 р., полягає у зменненні нерівності в рівнях розвитку найбільш розвинутих і найбільш відсталих регіонів. У країнах ЄС представлені практично всі типи проблемних територій і всі вони тією чи іншою мірою підпадають під сферу діяльності політики регіонального розвитку. Якщо першими об'єктами політики були депресивні території, які спеціалізувались на видобутку вугілля, чорній металургії, окремих галузях важкого машинобудування, текстильній промисловості, то, починаючи з 60-х років минулого століття, виділяються депресивні та слаборозвинуті регіони.

Першою європейською країною, яка зіштовхнулася з проблемою структурно кризових територій, була Великобританія. До таких регіонів були віднесені Уельс, Шотландія, Північний Схід та Північна Ірландія. Більшість з них були старими промисловими районами з вузькою спеціалізацією в добувній і переробній промисловості. Перший у світі закон, який регулював безпосередньо розвиток регіонів (так званих "спеціальних зон"), прийнято у 1934 р. саме у Великобританії.

У Польщі законодавчо виділені території підтримки, які поділено на слабко розвинені і території з найсприятливішими умовами розвитку. В Угорщині території, яким надається підтримка регіонального розвитку, класифіковані на слабко розвинені регіони, що підлягають реструктуризації, переважно сільськогосподарські регіони; прикордонний регіон у несприятливих умовах. Словенія ввела поділ проблемних територій на економічно слабкі області або муніципалітети, область або муніципалітет із структурними проблемами і високим рівнем безробіття, область із обмеженим розвитком і обмеженим потенціалом.

Чехія визначає економічно і структурно слабкі території. Уряд Німеччини постійно переглядає вимоги до визнання регіонів проблемними і з 2007 р. скоротила число категорій проблемних регіонів до двох: економічно відсталих (А) і регіонів зі структурними проблемами (С). Виділені також додаткові зони (Д), для яких дозволена лише підтримка інвестицій малого і середнього бізнесу, стимулювання розвитку інфраструктури, а також проекти сприяння кластерам.

Цікавим і корисним для української держави є досвід регіонального розвитку країн, які не входять до Європейської співдружності. Це і США, і країни Латинської Америки, азіатського регіону, Росії та інших країн СНД. Регіональна політика і політика регіонального розвитку поступово займає ключові позиції у соціально-економічному розвитку цих країн.

Відомо, що США як держава об'єднує 50 штатів і федеральний округ Колумбія, у підпорядкуванні знаходяться також ряд островів. Виходячи з природних особливостей штатів, у країні не тільки є завжди потенційно слабкі в економічному розвитку території, але й періодично виникають нові проблемні території, як наслідок зміни структури промисловості та впровадження нових технологій чи закриття військових баз і полігонів. Законодавство США визначає не лише типи проблемних територій, якими опікується держава, а й способи державної підтримки їх розвитку (Закон "Про громадські роботи та економічний розвиток" від 1965 р.).

В азіатському регіоні найбільша асиметрія регіонального розвитку спостерігається в Китаї та Індії. Тут, поряд з економічно розвиненими регіонами, які демонструють високі темпи росту, де кожні 26 хвилин відкривається нова фабрика з іноземними інвестиціями, існують регіони з середнім доходом 1 дол. США на день і істотні перекося в доходах між різними категоріями населення. Так, городяни в Китаї заробляють у 3,5 рази більше, ніж сільські жителі [2, с. 5].

З точки зору регіональної економічної політики, яка проводиться в Російській Федерації, сьогодні головними типами проблемних регіонів є відсталі (слаборозвинуті), депресивні, кризові, а також прикордонні. Вітчизняні вчені-регіоналісти проблемні території теж поділяють на слаборозвинені та депресивні. Про депресивність територій в Україні почали говорити у кінці 90-х років. Депресивними вважаються такі регіони, економічна відсталість яких зумовлена стагнацією, спричинена структурною кризою, що охопила виробництва, які стали неефективними внаслідок зміни умов розвитку [3, с. 93].

Отже, не всі регіони мають однакові економічні і соціальні можливості, які роблять їх привабливими для здійснення господарської діяльності. Якщо порівняти представлену класифікацію депресивних територій у Законі України "Про стимулювання розвитку регіонів" із прийнятою Європейським Співтовариством, то визначені Законом депресивні території є лише одним видом із типів проблемних територій. Усі показники для визнання регіону чи району депресивним, згідно із зазначеним вище законом, мають бути зібрані протягом останніх трьох років, що, своєю чергою, унеможлиблює спробу регіону отримати такий статус, особливо для сільського. Наприклад, частка зайнятого населення у сільському господарстві за останні вісім років скоротилась у чотири рази, тому жодний сільський регіон, за цим визначенням, не може бути визнаним депресивним.

Єдині критерії визначення "проблемних" регіонів, запроваджені політикою регіонального розвитку ЄС (1983 р.) (ВВП на душу населення; характер зайнятос-

ті; рівень безробіття; динаміка міграційних потоків), є економічними показниками. Однак депресивність регіону в нашій країні потрібно розглядати насамперед як категорію соціальну, а не економічну. Адже головною метою розвитку регіону є досягнення гідного рівня та якості життя населення, що проживає в ньому, яка не оцінюється лише показником валового регіонального продукту. Тому потрібні інноваційні інструменти для вирішення проблем асиметрії розвитку регіонів, подолання депресивності окремих їх територій.

Європейська політика регіонального розвитку має три основні спрямування. По-перше, робиться акцент на економічному зближенні регіонів з метою допомогти менш розвиненим регіонам (що розташовані в основному в нових країнах-учасниках) і зменшити їх відставання від більш розвинутих країн.

По-друге, реалізуються широкі заходи, спрямовані на поліпшення регіональної конкурентоспроможності та зайнятості. Третя категорія стратегій спрямована на співпрацю регіонів і країн для послаблення економічного значення національних кордонів [4].

Такі країни як Німеччина, Італія приділяють велику увагу питанням регіонального розвитку, визначаючи головну її мету – забезпечення можливостей для структурно слабких регіонів брати активну участь у соціально-економічному розвитку країни шляхом мінімізації впливу негативних чинників, пов'язаних з географічним розміщенням цих регіонів. Так, Конституція Німеччини наголошує на необхідності створення однакових умов для роботи і життя людей в усіх частинах країни. Конституція Італії наголошує, що держава повинна усувати всі перешкоди до ефективної участі усіх громадян в економічному, соціальному і політичному розвитку країни. Для досягнення поставлених цілей створюються довгострокові і конкурентоспроможні робочі місця, що сприятиме стабілізації ситуації на регіональному ринку праці і полегшити здійснення структурних перетворень.

В Ірландії, Греції, Португалії, Іспанії, в яких розташовані найбільш бідні регіони, регіональна політика здійснюється в умовах слабого розвитку національної економіки порівняно з іншими країнами-членами ЄС, тобто особлива роль відводиться проблемам національного економічного розвитку, а розвитку проблем регіонів – другорядна.

У Великобританії традиційно регіональна політика була спрямована на переорієнтацію і перерозподіл надлишкових і мобільних капіталів і робочих місць із районів прискороного розвитку (регіонів-донорів) у депресивні (регіони-реципієнти) як основний механізм стимулювання економічного розвитку депресивних регіонів і подолання регіонального дисбалансу. Низка законодавчих актів, прийнятих у 60-70-ті роки ХХ ст., істотно розширили стимули для проблемних регіонів, зокрема пільгові субсидії на придбання основних засобів, вільну амортизаційну політику, пряме планування регіонального розвитку тощо.

У США пріоритетним напрямком вирівнювання регіональних диспропорцій є фінансова підтримка проблемних регіонів. Найбільш ефективним інструментом виявилось бюджетне фінансування окремих секторів економіки в депресивних регіонах, причому основна частина фінансування з федерального бюджету спрямовувалась на субсидування та кредитування заходів щодо раціонального використання ресурсів і охорони навколишнього середовища, розвитку промисловості і сфери надання податкових та амортизаційних пільг. Керівництво регіональ-

ними програмами здійснюють не самі регіони, а система спеціальних незалежних установ при федеральному уряді і спеціально створені федерально-штатні органи.

У Канаді діяльність, спрямовану на вирівнювання рівнів економічного розвитку регіонів, почав здійснювати уряд країни ще на початку 60-х років минулого століття і досі має високий державний пріоритет. Здійснення її відбувається шляхом прямих фінансових трансфертів у рамках надання допомоги депресивним регіонам (насамперед Атлантичним штатам), а також реалізації цільових державних програм, які передбачали розвиток і удосконалення усіх видів інфраструктури, підтримка приватних інвестицій, надання податкових та інших пільг, субсидування і підтримку місцевого бізнесу.

Отже, досвід використання методу програмно-цільового планування для забезпечення регіонального розвитку свідчить, що цільові програми можуть слугувати ефективним інструментом реалізації стратегічних завдань територіального розвитку, якщо потрібно сконцентрувати ресурси для досягнення конкретних цілей. Однак, цей підхід має свої недоліки, пов'язані з недоліками організаційно-методичного механізму здійснення цільових програм, тобто їх формуванням, реалізацією і способами контролю.

Досвід реалізації регіональної політики в Китаї засвідчив, що на першому етапі її здійснення відбулась пріоритетна підтримка регіонів, що мають найбільш високий економічний та інвестиційний потенціал. Це – створення вільних економічних зон і технопарків з ліберальним режимом зовнішньої торгівлі, сприятливими умовами господарювання, випереджаючим розвитком у вибраних регіонах елементів інфраструктури всіх видів (перш за все, ринкової та інвестиційної), наданням податкових та інших пільг. Східний регіон, що включає приморські провінції та провінції, наближені до адміністративних і економічних центрів країни, виступив локомотивом здійснення регіональної політики, і розвитку його увійшов до історії як "китайське чудо". Проте здійснювана Китаєм державна регіональна політика викликала і серйозні диспропорції у розвитку між Східним регіоном та внутрішніми провінціями країни, які можуть бути зменшені тільки шляхом корекції державної регіональної політики країни на користь відстаючих регіонів.

У 2010 р. за обсягом номінального ВВП Китай посів друге місце у світі, випередивши Японію, яка за даними МВФ перебувала на другому місці з 1968 р. Таким чином, економіки двох країн регіону, КНР та Японії, обіймають відповідно друге та третє місце у світі. Ще один крупний гравець регіону, Індія, за цим показником посідає 11 місце, а Південна Корея – 15. Водночас, при розрахунку ВВП на основі методики паритету купівельної спроможності ВВП КНР, Японії та Індії займають відповідно друге, третє і четверте місця у світі, Південної Кореї – 12, Індонезії – 16 [5].

Таким чином, використання в ролі "локомотиву" розвитку економіки країни окремих регіонів, має спочатку певну інвестиційну привабливість, що у багато разів збільшується шляхом здійснення спеціальних державних заходів, зокрема і завдяки зниженню інвестиційної привабливості інших регіонів. Проте ефективні такі заходи лише на початковій стадії модернізації економіки, що має на меті запуск механізму розширеного економічного відтворення в умовах ринкових відносин. Надалі потрібне надання серйозної державної підтримки відсталим регіонам з метою вирівнювання соціально-економічного розвитку різних регіонів країни і уникнення економічного застою та соціальної напруженості.

Сьогодні українські регіони мають різний рівень соціально-економічного розвитку, про що свідчить наявність більше двох третин проблемних регіонів, значні міжрегіональні диспропорції у рівнях виробництва та добробуту населення. Офіційна статистика показує, що диспропорції між регіонами почали поглиблюватися ще з середини 90-х років минулого століття. Головним центром економічного зростання, як в Росії, так і в Україні, є столиця. Східні регіони, що орієнтовані на важку промисловість, мають значно кращі економічні результати, ніж регіони на заході України з найнижчим показником ВВП на душу населення.

Значні диспропорції в економічному розвитку регіонів України спричинені існуючими тривалий час недоліками у ключових факторах конкурентоздатності – поганому стані інфраструктури, низькому рівні пристосування до ринкових умов робочої сили, недостатньої підтримки бізнесу, відсутності адекватної інноваційної спроможності підприємств, деградуєчому навколишньому середовищі та, як наслідок, низької інвестиційної привабливості територій.

Стосовно регіонального аспекта розробки галузевих політик уряду, то, безперечно, основою розвитку регіонів повинно бути ефективне функціонування усіх галузей економіки, які розміщені на його території. Проте необхідно головну увагу зосередити на розвитку підприємств, які є прибутковими для даної території, що буде служити фактором підвищення рівня розвитку регіону. Така політика повинна бути відображена у цільових програмах, стратегіях та концепції соціально-економічного розвитку регіонів і здійснюватись у тісній координації дій державних, регіональних і галузевих органів управління.

Яскравим прикладом розробки галузевих політик у розрізі регіонів є Японія, яка територіально розділена на економічні райони. При невеликій за розмірами території як країни, так і самих районів, у Японії розроблені і реалізуються на практиці програми зі спеціалізації промисловості розвитку виробничої інфраструктури всередині кожного регіону. Така політика регіоналізації (районування) Японії визначає соціально-економічний розвиток країни загалом, зокрема слугує основою для розробки довгострокових планів комплексного розвитку територій; визначає фінансову, насамперед, податкову, систему, що забезпечує самофінансування територій; сприяє вирішенню соціальних проблем населення шляхом економічного регулювання розселення і міграції населення, використовуючи кредити, пільгове оподаткування та інші економічні важелі.

Інтеграційний напрямок регіональної політики передбачає інтеграцію низу, що здійснюється за ініціативою органів управління регіонів, та інтеграцію зверху, що здійснюється урядом країни. Так, у Швеції запроваджено державну регіональну політику, спрямовану на формування міцного підґрунтя самостійного розвитку регіонів, насамперед – на основі їх переваг і власного економічного потенціалу. Безперечно, що головними інструментами зазначеної політики є вирівнювання доходів і витрат регіонів, надання їм дотацій, а також участь держави у фінансуванні інвестиційних проєктів, що сприяють зміцненню конкурентоспроможності регіонів як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Однак треба мати на увазі, що головною передумовою ефективності шведської моделі регіонального розвитку є високий рівень децентралізації державної влади та відповідно – автономності і фінансової самостійності органів місцевого самоврядування [6].

Для України збільшення економічної самостійності регіонів продиктоване необхідністю врахування сучасних загальносвітових тенденцій розвитку, серед яких економічна взаємодія регіонів є пріоритетним напрямком. Однак влада залишається жорстко централізованою, а повноваження та ресурси місцевого самоврядування – обмеженими та недостатніми.

Отже, політика регіонального розвитку в розвинених країнах і країнах, що розвиваються, принципово різна. У країнах, що розвиваються, підтримка надається найбільш перспективним територіям, це веде до зростання регіональної нерівності, але штовхає вперед всю країну. Після досягнення певного рубежу (10-15 тис. дол. ВВП за ПКС на душу населення), відбувається перехід до політики вирівнювання між регіонами. Але в розвинених країнах ефективність такої політики дуже обмежена, хоча і спирається вона не тільки на перерозподіл ресурсів, а й на активізацію внутрішніх можливостей розвитку відсталіх регіонів, мобілізацію людського капіталу і потенціалу місця.

Історичний досвід регіонального розвитку в інших країнах, особливо в Європі, показує, що важливо ретельно збалансувати мету зменшення диспропорцій із зусиллями, які докладаються для підтримання динамічного економічного зростання. Євросоюз країнам-кандидатам у співтовариство встановлює, що країни повинні мати регіональні інститути, які мають право формулювати цілі регіональної політики, і виступає за координацію регіональної політики між центральним урядом і регіональними органами влади. Так, у Польщі інституціями, які займаються питаннями регіонального розвитку, є Державна рада з питань регіональної політики, Польське агентство з питань регіонального розвитку; у Чехії – Міністерство регіонального розвитку, Міністерство праці та соціальної політики; в Угорщині – Міністерство доквілля і регіональної політики, Національна Рада регіонального розвитку, Національний фонд регіонального розвитку; у Словенії – Фонд регіонального розвитку та збереження заселення сільських районів.

Потрібно зазначити, що в Україні сформувалися компетентне експертне співтовариство, серйозні аналітичні центри, які працюють переважно поза державною сферою. На жаль, їхні розробки та рекомендації у більшості випадків не враховуються органами державної влади, особливо на регіональному рівні. Механізм взаємодії між неурядовим сектором і владою належною мірою не налагоджений.

Висновки. Світовий досвід державного регулювання регіонального розвитку значною мірою диференційований, що зумовлено особливостями і розвиненістю національних економік, державним устроєм країн, політичними традиціями і формами міжнародної інтеграції, а отже, виділити домінуючу модель реалізації політики регіонального розвитку практично неможливо.

Завданням подолання диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів країни, що є основним у регіональній політиці урядів розвинених держав, вирішується переважно за рахунок випереджального росту декількох регіонів, що стають центрами інноваційного розвитку країни і демонструють новий тип економічного та соціального зростання для інших територій. Державна підтримка відсталіх, слабозрозумітих регіонів у вигляді прямих фінансових трансфертів спрямована на вирівнювання соціально-економічного розвитку різних регіонів країни та уникнення економічного застою та соціальної напруженості.

Українська держава, маючи значну кількість регіонів, що претендують на статус депресивних, не здатна одноосібно здійснювати довгострокові інвестиції у

такі регіони. Потрібне спрямування інвестиційної співучасті держави, місцевого самоврядування, суб'єктів підприємництва та представників населення, насамперед, на максимально ефективне використання ресурсів регіону. При цьому важливо збалансувати мету зменшення диспропорцій із зусиллями, які докладаються для підтримки динамічного економічного зростання.

Література

1. Treaty establishing the European Economic Community (1957) // Portal site of the European Union. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.eurlex.europa.eu/en/treaties/index.html>.
2. Азійський прорив. Висновки для України // Києво-Могилянська Бізнес Студія. – 2006 р. – № 16. – 70 с.
3. Дорогунцов С.І. Соціально-економічні системи продуктивних сил регіонів України / С.І. Дорогунцов, Л.Г. Чернюк, П.П. Борщевський та ін. / за заг. ред. С.І. Дорогунцова. – К.: Вид-во "Нічлава", 2002. – 690 с.
4. Европейская региональная политика: источник вдохновения для стран, которые не входят в ЕС?. – Бельгия: European Union, 2009. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_ru.pdf.
5. International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, Data for 2010. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/weorept.aspx>.
6. Федюк В. Регіональний розвиток у Швеції та Україні / В. Федюк, А. Биченко // Національна безпека і оборона. – 2009. – № 1. – С. 48-50.

Луцук С.Д., Луцук В.Е. Мировой опыт формирования и реализации политики регионального развития и возможности его внедрения в Украине

Исторический опыт регионального развития доказывает, что полностью ликвидировать региональную дифференциацию и достигнуть динамичного экономического роста практически невозможно. Уменьшение диспропорций в экономическом и социальном развитии регионов возможно главным образом за счет стимулирования использования внутренних ресурсов самих регионов. При этом важно сбалансировать цель уменьшения диспропорций с усилиями, что предпринимаются для поддержки динамичного экономического роста.

Ключевые слова: политика регионального развития, проблемные регионы, опыт реализации региональной политики, дифференциация социально-экономического развития.

Luchik S.D., Luchik V.Ye. World experience formation and realization of regional development policy and its possible implementation in Ukraine

The historical experience of regional development proves that completely get rid of regional differentiation while dynamic economic growth impossible. Overcoming disparities in economic and social development of the regions may decide mainly by promoting the use of internal resources of the regions. It is important to balance the goal of reducing disparities with efforts exerted to support the dynamic economic growth.

Keywords: regional development policy problem areas, the experience of regional policy, the differentiation of social and economic development.

УДК 346.548:33.477

*Проф. О.В. Макара, д-р екон. наук –
Східноєвропейський НУ ім. Лесі Українки*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ОРІЄНТИРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Здійснено аналіз теоретико-методологічних засад формування економічної безпеки. Виявлено та обґрунтовано чинники, загрози формування економічної безпеки у сучасних умовах розвитку підприємницької діяльності. Виділено головні напрями зміцнення економічної безпеки в системі формування соціальних орієнтирів національної економіки.